

"La fi de la 'guerra freda' destapa la seua corrupció"

Joan Enric Garcés (Llíria, 1944), analista polític. Home de confiança de Salvador Allende durant l'experiència democràtica xilena, posteriorment, va ser investigador titular de la Fundació Nacional de Ciències Polítiques de París. Va ser un dels fundadors del PSPV, i avui, distanciat de tota militància, fa perquè la seua firma siga habitual en les publicacions estrangeres de prestigi.

Senyor Garcés, com s'estableix la seua relació amb Xile?

—La meua tesi doctoral, defensada a La Sorbona l'any 70, era un estudi sobre l'evolució econòmica i política de Xile. En conseqüència, vaig anar a Xile per preparar-la. La vaig començar l'any 66 a París, i l'any 68 vaig viatjar a Xile a recollir informació. L'any 70, quan vaig defensar la tesi, arribava a la conclusió que en la següent elecció presidencial, que serien al setembre, l'esquerra podia guanyar. Una de les amistats que jo havia fet a Santiago, el president del Senat, Salvador Allende, va ser nomenat candidat presidencial de tota l'esquerra. Em va escriure a Europa invitant-me a integrar-me en el seu equip personal durant la campanya electoral com a analista polític.

—I guanyades les eleccions s'hi va quedar en qualitat de què?

—Col·laborador personal del president. Des del primer dia al darrer. Feia anàlisi i estratègia política. Era, en termes polítics, el seu home de confiança.

—En algun moment va preveure que Xile tindria el desenllaç que va tenir?

—Diguem que Xile és una de les víctimes de la guerra freda. Xile, com Espanya, aleshores estava enrolat en la coalició bèl·lica de la guerra freda. Les forces democràtiques volien recuperar el dret, dins de les seues fronteres, d'elegir la forma de govern i les formes d'organització econòmica que estimaven més positives per al desenvolupament del país. I per aconseguir-ho, estimaven que havien d'eixir de la coalició de la guerra freda, perquè dins un país està sotmès a una disciplina —la de la coalició— i a un lideratge —el del cap de la coalició, en aquest cas els EUA—. Eixir-se'n era necessari per a fer realitat el dret d'autogovern. I ho va intentar, però el país va ser castigat per voler eixir-se'n. I el sistema democràtic, que va permetre que el país poguera adonar-se que tenia un govern independent del cap de la coalició, va ser destruït totalment com a conseqüència de la voluntat política de la coalició de fer un escarment castigant un país que se n'eixia de la fila.

Avui la guerra freda ja s'ha acabat. La qüestió més interessant és que els pobles allistats en la disciplina d'una coalició comencen a re-

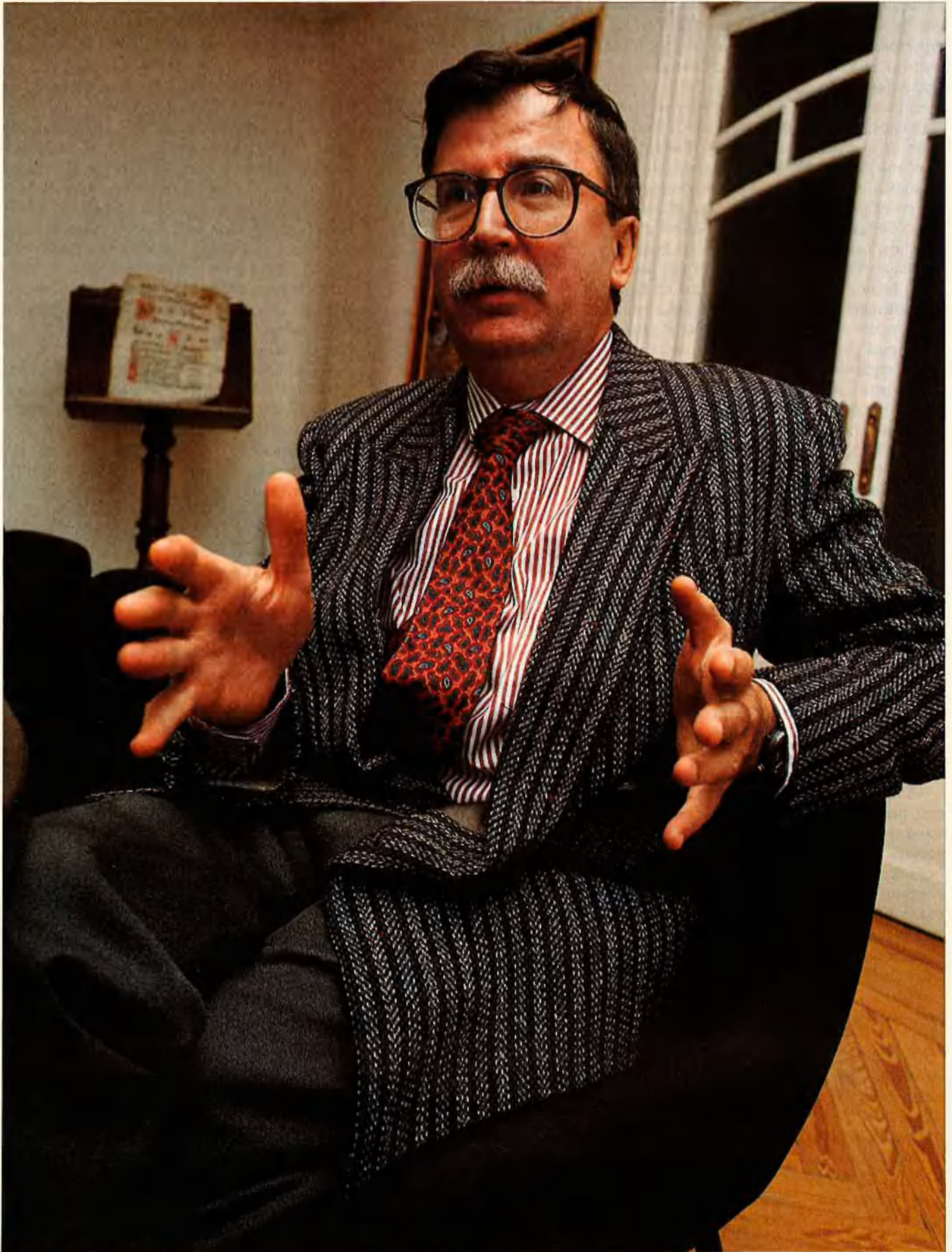
cuperar uns drets d'autonomia que havien perdut. Això es dona en la coalició de l'Est, al voltant de l'URSS que ha estat dissolta, on els estats han estat desmobilitzats i avui tenen el dret a elegir les formes de govern i el seu règim econòmic. La coalició al voltant dels EUA no ha estat formalment dissolta, però s'observa un marge d'autonomia creixent entre els estats membres. És molt important el que passa a Itàlia. L'organització política basada en els partits democristians, socialistes i altres, que són pilars en la Itàlia membre de la coalició de la guerra freda, s'ha enfonsat. I ha deixat a l'aire tota l'estructura de corrupció en la qual es basava Itàlia durant la guerra freda. Aquest procés de llibertat que van aconseguir els italians en els darrers dotze mesos era impensable durant la guerra freda, perquè tota la coalició hauria protegit i cobert l'esquema corrupte en què es basava la coalició socialista-democristiana.

—El que està passant a Espanya, té alguna relació amb la fi de la guerra freda?

—I tant. Nosaltres estem enrolats en la mateixa coalició des del final de la Segona Guerra Mundial. En el cas de Franco, personalment, des d'abans que Alemanya capitulara, ja col·laborava amb les forces armades americanes a Europa. Espanya, com a membre de la coalició de la guerra freda, no té diplomàcia, no té política exterior pròpia: té la de la coalició. L'estat espanyol no té uns funcions econòmiques sobiranes: està subordinat a l'economia de la coalició de la guerra freda. No té una política de defensa pròpia, sinó la de la coalició, en aquest cas l'OTAN. I els partits polítics estatals sobre els quals s'ha fet la transició després de la mort de Franco són partits establerts per la coalició, per mantenir Espanya, des de l'any 75 fins avui, dins la coalició de la guerra freda. En la mesura que la guerra freda és acabada, la lògica que sostenia aquests pilars de l'estat espanyol comença a degradar-se. Avui assistim a aquest fenomen de pèrdua del sentit d'alguna de les institucions polítiques que naixen justament per a mantenir l'estat espanyol dins la coalició de la guerra freda.

—La crispació interna que viu el PSOE també deriva d'aquesta nova realitat?

—Pense que sí. En aquest canvi d'etapa in-

ternacional, per a mantenir Espanya enrolada dins la coalició, calia que el retorn a la democràcia fóra controlat per les forces de la coalició, i tot un mecanisme ha estat establert des de l'any 76 en aquest sentit. Per exemple, la circumscripció electoral provincial, junt amb unes llistes electorals tancades i bloquejades, fa que cap ciutadà espanyol sàpiga qui és el seu diputat. No té l'opció d'escollir una persona a la qual pugua demanar comptes sobre la seua manera d'actuar en les seues funcions de representació en els òrgans parlamentaris. L'altre costat de la medalla és que el diputat no treballa per al seu electorat, perquè no hi ha una relació directa, ja que és elegit anònimament dins d'una llista, sinó que treballa directament per al cap del partit com a pressupost per a poder continuar en la llista en les següents eleccions. El fenomen de representació està invertit; la conseqüència és que els mecanismes de representativitat no tenen prestigi. Aquest fenomen, naturalment, tard o d'hora, entès i comprès pels ciutadans, té com a resultat el distanciament progressiu de l'electorat.

La crisi derivada de la fi de la guerra, on més s'ha accelerat i ha avançat és a França i a Itàlia. El Partit Socialista Italià està destruït enmig de la corrupció. El Partit Socialista Francès està destruït, en part també per culpa de la corrupció. El procés espanyol és més lent, perquè la dreta autoritària era al govern d'Espanya fa només 50 anys, mentre que a Itàlia en fa més de 30. Aleshores, la por del retorn de la dreta autoritària a Espanya afavoreix que la degradació del mecanisme siga més lenta que a França i a Itàlia, però aquesta dinàmica està en marxa.

—A la dreta no li afecta?

—També li afectarà. Però d'una forma diferent, perquè els mecanismes sobre els quals se sosté políticament la dreta, són mecanismes socials i econòmics relativament estables. Però aquests mecanismes no serveixen per a l'esquerra. També afectarà la dreta, com a conseqüència dels efectes econòmics que té en l'estructura econòmica espanyola la dinàmica vinculada a l'entrada al Mercat Comú europeu de l'any 86.

—Quina morfologia haurà d'adoptar l'esquerra, com hauran de ser els seus partits?

—Sempre he sostingut, com a analista, que en un estat plurinacional, com és l'espanyol, calia afavorir l'alliberament de les energies dels nostres pobles. La qual cosa significava concebre una estructura d'estat federal, on cadascun dels pobles veiera la seua personalitat cultural reconeguda i la seua capacitat d'administració interna desenvolupada. Federació cap a dins. Però alhora, les relacions econòmiques internacionals són de tipus darwinista:

“El Partit Socialista Italià està destruït enmig de la corrupció. El Partit Socialista Francès està destruït, en part també per la corrupció. El procés espanyol és més lent, perquè la dreta autoritària era al govern fa només 15 anys, mentre que a Itàlia en fa més de 30.”

el més fort ofega el més feble. En conseqüència, sobre la base de federació cap a dins, sempre he sostingut la unitat envers l'exterior per ajudar-nos i reforçar-nos els uns als altres. I encara així, som dèbils. A un nivell més intern, hi ha necessitat que els nostres mecanismes de representació interna es desfaceden dels controls imposats. Els mecanismes hauran de ser representatius, la qual cosa significa haver d'anar a una circumscripció electoral unipersonal, en la qual el ciutadà sabrà a qui vota i tindrà el dret d'elegir al diputat, personalment, i no sols en funció de la seua situació en una llista electoral elaborada. I a partir d'ací, els interessos econòmics valencians seran millor defensats en les instàncies econòmiques de València, d'Espanya i de l'estranger.

—Com queda Europa en el desgel?

—Hi ha una dinàmica que ha arribat a final de carrera. L'Europa de la guerra freda, dividida en dos blocs, s'ha acabat. Aquesta Europa tenia dos pilars: un de militar, l'OTAN, i un d'econòmic, la CEE. L'OTAN, desaparegut l'enemic, es pregunta què farà ara, quin objectiu tindrà, ja que el que li va donar vida no existeix. La CEE és part de l'Europa dividida en dos. I des de la unificació alemanya, aquesta divisió ja no té sentit, i en conseqüència la CEE experimenta un procés molt penós d'adaptació a la nova realitat europea, on els seus pressupostos econòmics i polítics són atacats per la dinàmica social i econòmica nova d'Europa, la qual cosa ha provocat la gran crisi econòmica i política que viu ara la CE. Fa quatre anys als espanyols ens van vendre l'Europa del 93 com una espècie de paradís gairebé edènic, i avui l'Europa del 93 està en una profunda crisi no solament econòmica sinó d'identitat. Crisi on són les variants del futur. La variant a la defensiva, i que serà superada per la nova dinàmica, al meu entendre, és la de la petita Europa de la CE. Aquesta divisió d'Europa serà superada per la dinàmica que marca l'Alemanya reunificada. I també per la conjunció de l'acció de la Gran Bretanya i dels EUA, contraris a la fortificació d'aquesta petita Europa com a entitat econòmica independent.

—Era el moment d'Europa? L'hora de constituir-se en contrapès del bloc supervivent?

—Efectivament. Els anys 90-91 van ser moments d'optimisme europeu. El 31 de desembre de 1989 el president de França parlava en el seu discurs de la possibilitat d'una confederació europea, incloent-hi l'URSS. Lamentablement, avui hi ha una situació diferent, de guerra als Balcans i en la perifèria de l'antiga URSS. La dinàmica paneuropea passa per uns moments difícils. On no hi ha guerra, on no volen que n'hi haja, competeixen les dues perspectives que estaven en pugna, la federal i la confederal, en els darrers dies s'han pro-

duït dos fenòmens que decanten el pes cap a la segona perspectiva, la de confederació. Els fets són la sentència del Tribunal Constitucional d'Alemanya i el posicionament del primer ministre britànic en la revista *The Economist*. El Tribunal Constitucional alemany diu que el procés de cessió de sobirania d'Alemanya a les institucions supranacionals no és irreversible, sinó que l'estat alemany manté la sobirania per a interpretar com es fa ús d'aquesta cessió, i per a restituir els seus drets si en algun moment ho estima pertinent. Punt u. Punt dos: el dret del Parlament federal alemany a controlar com exerceixen les seues facultats les organitzacions supranacionals. I en tercer lloc, el reconeixement del dret dels estats membres a mantenir una autonomia real respecte a les institucions supranacionals.

Aquesta decisió del Tribunal Constitucional alemany complementa la postura britànica. La de dir que el Parlament de Westminster té mil anys de vida i vol continuar existint i mantenir els seus drets sobirans.

—*Els Estats Units d'Europa són una utopia?*

—Les utopies viuen, i es poden realitzar algun dia. No se sap mai quan serà aquest dia. Però a mig termini, 5 o 10 anys, la possibilitat d'uns Estats Units d'Europa en sentit federal, prenent com a model els EUA, està en la posició d'inferioritat respecte a l'autoafirmació dels estats britànic, alemany i, en els últims mesos, francès.

—*El món pot continuar amb una sola potència hegemònica o la posició que ha abandonat l'ex-URSS serà ràpidament ocupada per una altra potència?*

—Acabada la guerra, continuar mantenint la disciplina és molt difícil. Normalment els soldats són desmobilitzats, se senten lliures i tornen amb la família a fer la seua vida. Doncs els pobles allistats en aquella guerra també reivindiquen el dret a desmobilitzar-se.

—*Però està en l'ànim dels EUA la desmobilització?*

—Dins dels EUA té lloc en els darrers mesos un debat molt interessant sobre la seua funció en el món actual. Hi ha una força interna molt poderosa, que transcendeix tots els sectors socials i polítics, en contra que els EUA siguin la policia i el dictador del món, per dir-ho en els mateixos termes que el president Clinton. Ells ixen de la guerra freda afectats econòmicament pel seu cost enorme. Estan concentrats a refer la seua estabilitat i el seu progrés

—**La crisi econòmica es un cicle més o és el resultat del desgel?**

—**Si fóra un cicle més de l'economia, a la Comissió Europea de Brussel·les anirien més tranquils. Si estan molt preocupats, és perquè pensen que les falles de l'edifici econòmic són més profundes que les d'un simple cicle. Les conseqüències de l'enfonsament econòmic de tota l'Europa de l'Est, que es dona avui i no fa quatre anys, tenen una capacitat d'atracció en el remolí que afecta tot el món. Amb l'annexió de l'Alemanya de l'Est, l'economia de l'antiga RDA, que era poderosa en termes mundials, s'ha enfonsat. I tots els excedents econòmics de l'antiga RFA, que servien per a inversions en altres parts d'Europa, han hagut de concentrar-se en l'Alemanya de l'Est. I com no era prou, han hagut de mantenir interessos alts per a absorbir l'estalvi de les altres parts d'Europa.**

econòmic. En aquesta dinàmica, sostenir el paper de policia del món resulta molt costós, en conseqüència no crec que els EUA vulguen o puguen representar un paper de potència única ordenadora del món. I això és molt important, perquè els sectors polítics i econòmics que dins de l'antiga coalició de guerra freda han estat manant en els altres països, són sectors dependents del cap de la coalició. Fa unes setmanes s'ha reunit a Barcelona la Comissió Trilateral, ben representativa d'aquests sectors, i en els passadissos de la conferència es veia, en les converses, el temor que tenen que els EUA, en la nova situació, es retiren progressivament de les funcions de liderat que representa per a ells. Són entitats, persones, forces clientelitzades, i si el cap modifica la seua política es troben desorientats.

—*Hi ha dues potències econòmiques, que no militars, Alemanya i Japó, que curiosament van perdre la guerra mundial. L'espai abandonat pels ex-soviètics no podria ser polaritzat per aquesta coalició d'interessos econòmics?*

—Si vostè mira les relacions internacionals des del punt de vista econòmic, observarà que hi ha manifestacions d'una creixent guerra econòmica entre les principals potències capitalistes. Hi ha tres pols: els EUA, Japó i Alemanya, com vostè veu perfectament. Cal suposar que en els pròxims anys aquestes contradiccions es continuaran desenvolupant en el terreny econòmic. Pel que fa a Europa, hi ha dues opcions sobre la taula, i estan vinculades a la sort que tinguen les converses del GATT. El 15 de desembre és la data límit fixada pels EUA per a dir si Europa ratifica o no els pre-acords del GATT. França ha dit que no està disposada a sacrificar la seua economia i demana una sèrie de garanties per a l'agricultura francesa que avui els americans no donen.

En conseqüència, en dos mesos, sabrem qui cedeix, si els europeus o els EUA. Segons quina siga la situació, anirem a mantenir unes economies relativament obertes, com les d'avui dia, o assistirem al començament d'un proteccionisme més important. Si una opció o altra s'imposa, la continuació lògica és molt diferent.

—*Garcés, se'ns ha passat parlar de Xile, de l'11 de setembre del 1973.*

—N'hi haurà ocasió.

Miquel Alberola